

Інформація
Міністерства фінансів України
про виконання Державного бюджету України за 2022 рік

Повномасштабне військове вторгнення російської федерації та інтенсивні бойові дії, що тривають в Україні з 24 лютого 2022 року, призвели до жертв серед цивільного населення, переміщення мільйонів людей та масштабних і серйозних руйнувань житлових будинків, підприємств і соціальних закладів, припинення виробничої та господарської діяльності, завдали потужного удару по всіх ланках економічної, соціальної, фінансової систем української держави.

В умовах воєнного стану Урядом негайно були вжито першочергові заходи щодо переорієнтування бюджету країни на військові цілі та здійснення найнеобхідніших соціальних, гуманітарних видатків, спрямованих на підтримку життєдіяльності населення та на підтримку внутрішньо переміщених осіб, а також забезпечення роботи критичної інфраструктури.

З огляду на дефіцит внутрішніх ресурсів у виснаженій війною економіці значні обсяги зовнішньої допомоги від наших міжнародних партнерів допомогли профінансувати всі пріоритетні видатки вчасно та у повному обсязі: пенсії та соціальні виплати, зарплати медиків і вчителів, видатки на безпеку й оборону, на охорону здоров'я, освіту тощо.

Розпочата росією війна переломила усталені тенденції: видатки державного бюджету зросли з 27,4 відсотка ВВП у 2021 році до 54,9 відсотка за 2022 рік. Такий приріст значною мірою пояснюється суттєвим зростанням фінансування у 2022 році сектору оборони та безпеки. Як результат, Державний бюджет України було виконано із найвищим за всі роки незалежності України рівнем дефіциту у сумі 914,9 млрд грн, однак в межах граничного показника, затвердженого Законом України «Про Державний бюджет України на 2022 рік».

Макроекономічні умови виконання бюджету

Незаконне та невиправдане вторгнення російської федерації призвело до безпрецедентних потрясінь та продовжує спричиняти величезні людські, соціальні та економічні втрати, викликані тимчасовою окупацією окремих територій, фізичним руйнуванням виробничих потужностей та інфраструктури, порушенням логістичних ланцюгів постачання та збуту продукції, а також до міграції та внутрішнього переміщення більше 14 мільйонів осіб, що становить більше третини усього населення України. Суттєво зросло безробіття, знизилась реальні доходи населення.

За попередньою оцінкою Мінекономіки, на базі оперативної оцінки Держстату падіння ВВП за підсумком 2022 року оцінюється на рівні 30,4 відсотка, що є найбільшим падінням за роки незалежності, але дещо кращим ніж очікувалось (таблиця 1).

Основні макроекономічні показники

Показники	2019	2020	2021	2022		
	Факт	Факт	Факт	Прогноз під бюджет (пост. Уряду 31.05.2021 № 586)	Очікуване Мінекономіки від 29.10.2023	Факт
Номінальний ВВП, млрд грн	3 977,2	4 222,0	5 450,8	5368,7	4 727,6	4 926,8**
ВВП реальний, темп зростання, %	3,2	-3,8	3,4	3,8	-32,0	-30,4**
Темпи приросту споживчих цін, %, грудень до грудня попереднього року	4,1	5,0	10,0	6,2	29,3	26,6
Темпи приросту цін виробників, %, грудень до грудня попереднього року	-7,4	14,5	62,2	7,8	38,3	38,2**
Середньомісячна заробітна плата, грн	10 497	11 591	14 014	15 258	14 025	14 830**
Зміна реальної заробітної плати*, %	9,8	7,4	10,5	4,4	-16,9	-12,0**
Зміна експорту товарів та послуг, у % до попереднього року	7,4	-4,5	34,3	6,5	-29,8	-29,9
Зміна імпорту товарів та послуг, у % до попереднього року	7,8	-17,1	33,4	9,2	-9,9	-3,9
<i>Припущення прогнозу:</i> обмінний курс, гривень до долара США (середній)	25,8	27,0	27,3	28,7	32,3	32,3

* номінальна середньомісячна заробітна плата працівників, скоригована на індекс споживчих цін

** оцінка Мінекономіки

На сьогодні немає жодної галузі в країні, яка б не зазнала втрат від російської агресії як прямих, так і опосередкованих, через порушення логістичних зв'язків, руйнування допоміжної інфраструктури. Більшість промислових підприємств Сходу та Півдня України зазнали масштабних руйнування виробничих комплексів.

За даними Мінагрополітики, підприємства агропромислового комплексу, які до війни забезпечували близько 40 відсотків валютної виручки від експорту товарів, у 2022 році зібрали понад 60 млн тонн зернових та олійних культур, що майже у двічі менше ніж було зібрано у 2021 році (108 млн тонн).

За даними Держстату, за підсумком січня – вересня 2022 року майже всі агреговані види промислової діяльності продемонстрували скорочення порівняно з аналогічним періодом 2021 року. Зокрема, добувна промисловість скоротилась на 27,1 відсотка, переробна промисловість – на 40,3 відсотка (виробництво харчових продуктів – «мінус» 19,4 відсотка, текстильне виробництво – «мінус» 31,5 відсотка, виробництво коксу, продуктів нафтоперероблення – «мінус» 62,1 відсотка, виробництво хімічних речовин і хімічної продукції – «мінус» 62 відсотка, металургійне виробництво – «мінус» 62,1 відсотка, машинобудування – «мінус» 42,6 відсотка), постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря скоротилось на 27,9 відсотка.

Військові дії, масова міграція населення, падіння виробництва та економічної активності були основними факторами, які негативно вплинули на діяльність транспортної сфери. Так, за період січень – вересень 2022 року обсяги вантажообігу скоротились на 39,4 відсотка, а пасажирообігу – на 51,4 відсотка порівняно з аналогічним періодом 2021 року.

Як і більшість інших галузей, суттєвих втрат зазнало і будівництво, яке за підсумком січня – вересня 2022 року скоротилось на 65,3 відсотка порівняно із січнем – вереснем 2021 року. Зокрема, будівництво будівель скоротилось на 62,5 відсотка, будівництво інженерних споруд – на 67,6 відсотка.

Однієї з небагатьох галузей, яка продемонструвала більш швидке пристосування до нових реалій та умов роботи, є роздрібна торгівля, оборот якої за підсумком січня – вересня 2022 року скоротився лише на 20,1 відсотка порівняно з аналогічним періодом 2021 року, що є найменшими темпами падіння порівняно із іншими агрегованими видами економічної діяльності реального сектору.

Слабкий споживчий попит, стримуюча монетарна політика, замороження тарифів на житлово-комунальні послуги, стабільна ситуація на валютному ринку та поліпшення інфляційних очікувань сприяло тому, що за підсумками 2022 року споживча інфляція продемонструвала кращу динаміку, ніж очікувалось. Згідно із даними Держстату індекс споживчих цін продемонстрував зростання на 26,6 відсотка у розрахунку грудень до грудня попереднього року.

Ключовими драйверами зростання цін виступали порушення логістичних шляхів, руйнація значної частини виробництва, окупація південних регіонів та скорочення обсягу врожаю.

З метою збереження макроекономічної стабільності в Україні, Національний банк України з початку повномасштабного вторгнення запровадив режим фіксованого обмінного курсу гривні до долара США, яким передбачено встановлення фіксованого офіційного обмінного курсу та низка адміністративних обмежень, зокрема на валютні операції та рух капіталу. Починаючи з 21 липня 2022 року, обмінний курс долару зафіксовано на рівні 36,57 грн за дол. США.

Підтримці відносної макрофінансової стабільності протягом 2022 року сприяло надходження міжнародної фінансової допомоги та поступове відновлення експортних надходжень. Наслідком зниження волатильності на валютному ринку стали поступова стабілізація інфляційних та девальваційних очікувань.

Незважаючи на безпрецедентні шоки, міжнародні резерви України станом на 01 січня 2023 року, за попередніми даними, становили 28,5 млрд дол. США. Упродовж 2022 року міжнародні резерви України зменшилися на 7,9 відсотка, але завдяки валютним надходженням від міжнародних партнерів поточний обсяг міжнародних резервів забезпечує фінансування 3,6 місяця майбутнього імпорту.

За підсумками 2022 року профіцит поточного рахунку платіжного балансу становив 8,6 млрд дол. США. Ключовим фактором формування профіциту було отримання грантів від міжнародних партнерів і скорочення виплат за інвестиційними доходами. Водночас від'ємне сальдо торгівлі товарами та послугами збільшилось внаслідок швидкого зменшення експорту товарів і послуг – на 29,9 відсотка, тоді як їх імпорт знизився лише на 3,9 відсотка. Дефіцит торгівлі товарами та послугами у 2022 році збільшився до 23,8 млрд дол США проти дефіциту у 2,7 млрд дол США у 2021 році.

Експорт товарів за рік зменшився на 35,1 відсотка і становив 40,9 млрд дол. США. Основним чинником стало скорочення експорту чорних та кольорових металів на 62,6 відсотка. Зменшився експорт продовольчих товарів на 15,5 відсотка через скорочення експорту зернових на 26,2 відсотка. Також зменшився експорт за іншими товарними групами: мінеральними продуктами – на 47,8 відсотка, продукцією машинобудування – на 40,6 відсотка, продукцією хімічної промисловості – на 47,4 відсотка.

Внаслідок блокування російською федерацією морських торговельних шляхів та інших логістичних проблем за 2022 рік у номінальному вимірі найбільше скоротився експорт до країн Азії – на 13,4 млрд дол. США, або на 58,2 відсотка, а їх частка в експорті товарів зменшилася з 36,4 відсотка у 2021 році до 23,4 відсотка у 2022 році. Водночас зріс експорт до країн ЄС – на 1,9 млрд дол. США (або на 8,5 відсотка), а його питома вага в експорті товарів зросла з 36,2 відсотка у 2021 році до 60,6 відсотка у 2022 році.

Імпорт товарів за рік зменшився на 20,3 відсотка, його обсяги становили 55,6 млрд дол. США. Енергетичний імпорт зменшився на 8,9 відсотка. Також скоротився неенергетичний імпорт – на 23,2 відсотка, зокрема: продукції машинобудування – на 32,3 відсотка; продукції хімічної промисловості – на 34,4 відсотка, продовольчих товарів – на 22,7 відсотка, чорних та кольорових металів – на 40,7 відсотка.

За 2022 рік у номінальному вимірі найбільше скоротився імпорт із країн СНД (на 9 млрд дол. США, або 66,7 відсотка), їх частка в імпорті товарів скоротилася з 19,3 відсотка у 2021 році до 8,1 відсотка у 2022 році. Скоротився імпорт із країн Азії (на 2,6 млрд дол. США, або на 13,9 відсотка, однак питома вага Азії в загальному імпорті зросла з 26,9 відсотка у 2021 році до 29 відсотків у 2022 році), Америки (на 1,5 млрд дол. США, або на 33,3 відсотка, частка зменшилася з 6,4 відсотка у 2021 році до 5,4 відсотка у 2022 році) та ЄС (на 1,3 млрд дол. США, або на 4,9 відсотка, однак частка збільшилася з 37,5 відсотка у 2021 році до 44,8 відсотка у 2022 році).

Параметри державного бюджету 2022 року та його коригування

Закон України «Про Державний бюджет України на 2022 рік» було затверджено Верховною Радою України 2 грудня 2021 року за:

- доходами у сумі 1323,9 млрд грн, у тому числі за загальним фондом – 1182,9 млрд грн;
- видатками у сумі 1499,5 млрд грн, у тому числі за загальним фондом – 1345,9 млрд грн;
- обсягами надання кредитів у сумі 23,5 млрд грн, у тому числі із загального фонду – 7 млрд грн;
- обсягами повернення кредитів до державного бюджету у сумі 10,3 млрд грн, у тому числі до загального фонду – 9,8 млрд гривень.

Державний бюджет України на 2022 рік було затверджено як дефіцитний. Граничний розмір дефіциту державного бюджету встановлено у сумі 188,8 млрд грн, або 3,5 відсотка ВВП (у розрахунках було враховано прогнозний обсяг номінального ВВП у сумі 5368,7 млрд грн), у тому числі загального фонду державного бюджету – 160,3 млрд грн, або 3 відсотки ВВП.

Протягом 2022 року до Закону України «Про Державний бюджет України на 2022 рік» внесено чотирнадцять разів зміни, серед яких найвагомішими були:

- від 23 лютого 2022 року – на тлі зростаючої загрози національній безпеці України з боку російської федерації збільшено видатки на фінансування оборони та посилення армії на суму 26,5 млрд грн;
- від 15 березня 2022 року – для посилення обороноздатності України в умовах воєнного стану та розгортання бойових дій збільшено видатки Міністерству оборони України для закупівлі, модернізації та ремонту озброєння, військової техніки, засобів та обладнання на суму 67,6 млрд грн;
- від 21 квітня 2022 року – збільшено бюджетні призначення за програмою 3511030 «Резервний фонд» на суму 200 млрд грн з метою використання на

потреби Збройних Сил України, інших військових формувань, правоохоронних та інших державних органів, залучених до виконання завдань щодо відсічі збройної агресії, забезпечення недоторканності державного кордону та захисту держави, фінансової підтримки внутрішньо переміщених осіб;

- від 31 травня 2022 року – головним розпорядникам коштів державного бюджету, що належать до сектору безпеки і оборони збільшено бюджетні призначення на загальну суму 247,8 млрд грн; для надання державної підтримки внутрішньо переміщеним особам в рамках Програми «Підтримка» Міністерству економіки України збільшено бюджетні призначення на суму 5,8 млрд грн; для належного соціального забезпечення громадян, виплати пенсій та надання щомісячної адресної допомоги внутрішньо переміщеним особам для покриття витрат на проживання Міністерству соціальної політики України збільшено бюджетні призначення на загальну суму 32,6 млрд гривень;

- від 09 липня 2022 року – для фінансового забезпечення виплат пенсій, надання щомісячної адресної допомоги внутрішньо переміщеним особам для покриття витрат на проживання, виплати деяких видів допомог, компенсацій, окремим категоріям населення збільшено бюджетні призначення Міністерству соціальної політики України на загальну суму 73,8 млрд грн; для забезпечення підтримки фермерських господарств та інших виробників сільськогосподарської продукції відкрито нову бюджетну програму Міністерству аграрної політики та продовольства України у сумі 1,5 млрд грн; на забезпечення функціонування Фонду розвитку підприємництва збільшено бюджетні асигнування на суму 4 млрд грн;

- від 29 липня 2022 року – з метою реалізації компенсаторних механізмів, передбачених Законом України «Про особливості регулювання відносин на ринку природного газу та у сфері теплопостачання протягом дії воєнного стану та подальшого відновлення», та створення умов для стабілізації діяльності підприємств енергетичної галузі передбачено відкриття нових бюджетних програм: Міністерству енергетики України у сумі 187,1 млрд грн; Міністерству розвитку громад та територій України у сумі 14 млрд грн;

- від 15 серпня 2022 року – збільшено за загальним фондом бюджетні призначення окремим головним розпорядникам коштів державного бюджету (переважно суб'єктам сектору національної безпеки і оборони) на 270,2 млрд грн за напрямками: забезпечення національної безпеки і оборони – на 269,4 млрд грн, мобілізаційна підготовка галузей національної економіки України на 10,3 млн грн, поповнення резервного фонду – на 715,7 млн грн;

- від 30 серпня 2022 року – з метою забезпечення енергетичної безпеки держави та потреб споживачів України у природному газі протягом опалювального сезону 2022–2023 років Міністерству енергетики України передбачено відкриття нової бюджетної програми «Придбання природного газу для проходження опалювального сезону 2022–2023 років» у сумі 12,7 млрд грн;

- від 18 жовтня 2022 року – збільшено за загальним фондом бюджетні призначення окремим головним розпорядникам коштів державного бюджету сектору національної безпеки і оборони на 386,9 млрд гривень.

Загалом, з урахуванням схвалених протягом 2022 року Верховною Радою України змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2022 рік», показники доходів державного бюджету становили 1553 млрд грн, видатків – 3037 млрд грн, повернення кредитів – 10,3 млрд грн, надання кредитів – 23,5 млрд гривень. Водночас в умовах воєнного стану та постійно зростаючої потреби в ресурсах Уряд був вимушений піти на безпрецедентне зростання рівня дефіциту державного бюджету, граничний розмір якого становив 1497,2 млрд грн, у тому числі загального фонду – 1399,5 млрд гривень.

Виконання бюджетних показників

Доходи. Державний бюджет України за 2022 рік акумулював 1787,7 млрд грн, що на 490,8 млрд грн, або на 37,8 відсотка більше ніж у 2021 році (таблиця 2). Водночас 481,1 млрд грн із зазначеної суми становили гранти від міжнародних партнерів (МФО, Європейського Союзу та окремих країн), які надійшли до українського бюджету після початку повномасштабної війни (26,9 відсотка від усіх доходів державного бюджету за рік).

Доходи державного бюджету становили 115,1 відсотка річного показника, затвердженого Верховною Радою України, зі змінами. Перевиконання річного затвердженого показника становило 234,7 млрд гривень.

Рівень виконання річного розпису з урахуванням змін, внесених розпорядниками коштів державного бюджету за спеціальним фондом (переважно через збільшення річних показників за власними надходженнями бюджетних установ), становив 101,5 відсотка.

На виконання дохідної частини державного бюджету у 2022 році на тлі широкомасштабного вторгнення російських військ впливали такі основні фактори:

- зупинка усіх зовнішньо-економічних операцій через ділянки українсько-російського та українсько-білоруського кордонів, в тому числі транзитних, повної зупинки авіаперевезень та блокування роботи морських портів, що за даними Держкомстату позначилося на падінні обсягів імпорту та експорту товарів відповідно на 24,1 та на 35,1 відсотка порівняно з 2021 роком;
- суттєве падіння економіки та ділової активності платників податків;
- масштабна міграція населення як внутрішня, так і за межі України;
- руйнація нафтопереробних заводів, металургійних комбінатів, інфраструктурних та енергетичних об'єктів;
- тимчасове призупинення роботи системи автоматичного відшкодування ПДВ;
- надання права фізичним особам – підприємцям та юридичним особам перейти на спрощену систему оподаткування, обліку та звітності зі сплатою єдиного податку за ставкою 2 відсотки;

Доходи Державного бюджету України у 2022 році

Статті доходів	Факт, млрд грн	Темп росту до 2021 року, %
РАЗОМ ДОХОДІВ	1787,7	137,8
<i>у тому числі:</i>		
Податок та збір на доходи фізичних осіб	148,4	107,9
Податок на прибуток підприємств	117,0	79,2
Рентна плата за користування надрами загальнодержавного значення	81,0	107,2
Акцизний податок з вироблених в Україні підакцизних товарів (продукції)	60,7	73,3
Акцизний податок з ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції)	41,7	52,3
ПДВ з вироблених в Україні товарів (робіт, послуг) з урахуванням бюджетного відшкодування	213,9	137,3
Бюджетне відшкодування ПДВ	-84,6	53,0
ПДВ з ввезених на митну територію України товарів	253,1	66,5
Ввізне мито	23,3	63,3
Частина чистого прибутку (доходу) державних або комунальних унітарних підприємств та їх об'єднань, що вилучається до відповідного бюджету, та дивіденди (дохід), нараховані на акції (частки) господарських товариств, у статутних капіталах яких є державна або комунальна власність	46,9	164,4
Кошти, що перераховуються Національним банком України відповідно до Закону України «Про Національний банк України»	18,8	76,9
Власні надходження бюджетних установ	235,2	266,1
Офіційні трансферти від Європейського Союзу, урядів іноземних держав, міжнародних організацій, донорських установ	481,1	-

- тимчасове запровадження ставки ПДВ у розмірі 7 відсотків та зниження ставки акцизного податку на основні види пального;
- тимчасове звільнення у квітні – червні від оподаткування товарів, що ввозились на митну територію України платниками єдиного податку, транспортних засобів, що ввозились громадянами, а також ввізного мита під час імпорту товарів підприємствами;
- звільнення від оподаткування операцій з ввезення на митну територію

України товарів оборонного призначення;

- по рентній платі за користування надрами для видобування природного газу: запровадження диференційованих розмірів ставок; тимчасове визначення податкових зобов'язань виходячи із реалізованих обсягів газу природного, а не видобутих; зміна підходу до визначення фактичної ціни реалізації природного газу для розрахунку податкових зобов'язань;

- збільшення з 01 січня 2022 року на 20 відсотків специфічних ставок та мінімального акцизного податкового зобов'язання з тютюнових виробів;

- збільшення з 01 березня 2022 року ставки на спирт та алкогольні напої на 5 відсотків;

- збільшення грошового забезпечення військовослужбовців;

- перерахування грантів до державного бюджету міжнародними партнерами.

Доходи загального фонду державного бюджету за 2022 рік порівняно із 2021 роком зросли на 37,5 відсотка, або на 406,9 млрд грн до 1491,1 млрд гривень.

Рівень виконання річного показника, затвердженого Верховною Радою України, зі змінами, за загальним фондом державного бюджету становив 123,1 відсотка, перевиконання – 280,2 млрд гривень.

Видатки. В умовах воєнного стану та складної економічної ситуації в Україні Урядом негайно було вжито першочергових заходів щодо переорієнтування бюджету країни на військові цілі та здійснення найнеобхідніших соціальних, гуманітарних видатків, спрямованих на підтримку життєдіяльності населення та на підтримку внутрішньо переміщених осіб, а також забезпечення роботи критичної інфраструктури.

Касові видатки Державного бюджету України за 2022 рік проведено в обсязі 2705,7 млрд грн, що відповідає 89,1 відсотка річного показника, затвердженого Верховною Радою України, зі змінами. Рівень виконання річного розпису з урахуванням змін, внесених розпорядниками коштів державного бюджету за спеціальним фондом, становив 82,9 відсотка.

У 2022 році порівняно із 2021 роком видатки державного бюджету зросли на 1214,2 млрд грн, або на 81,4 відсотка (таблиця 3).

За 2022 рік касові видатки загального фонду державного бюджету виконано в обсязі 2411,1 млрд грн, що більше проти 2021 року на 1151,2 млрд грн, або у 1,9 раза. Рівень виконання розпису видатків загального фонду становив 92,3 відсотка (-202,1 млрд гривень). Основними причинами невиконання планових показників видатків загального фонду державного бюджету за звітний період були фінансування соціальних видатків відповідно до зареєстрованих зобов'язань, економія за видатками на обслуговування державного боргу, а також затримки відповідних головних розпорядників із підготовкою та затвердженням документів, необхідних для проведення видатків (у тому числі видатків, пов'язаних із забезпеченням національної безпеки та оборони країни).

Видатки Державного бюджету України у 2022 році
за функціональною класифікацією

Статті видатків	Факт, млрд грн	Темп росту до 2021 року, %
Всього видатків, у тому числі:	2705,7	181,4
Загальнодержавні функції (без урахування видатків на обслуговування державного боргу та виплати за державними деривативами)	44,1	86,4
Обслуговування боргу та виплати за державними деривативами	157,9	101,4
Оборона	1143,2	896,4
Громадський порядок, безпека та судова влада	443,3	254,2
Економічна діяльність	95,4	52,6
Охорона навколишнього природного середовища	4,7	57,5
Житлово-комунальне господарство	0,5	322,2
Охорона здоров'я	184,3	107,7
Духовний та фізичний розвиток	11,1	69,2
Освіта	58,5	91,6
Соціальний захист та соціальне забезпечення	426,0	125,6
Міжбюджетні трансферти	136,8	67,5

Зухвале і цинічне військове вторгнення російської федерації на територію України та подальше розгортання бойових дій обумовило значне зростання видатків на забезпечення потреб органів сектору безпеки і оборони, пов'язаних з відсічню широкомасштабної збройної агресії російської федерації.

Так, у 2022 році на національну безпеку і оборону держави спрямовано загальний ресурс у сумі 1537,5 млрд грн (31,2 відсотка ВВП), що на 1271,9 млрд грн більше ніж у 2021 році.

З них із загального фонду державного бюджету спрямовано 1335,8 млрд грн, зокрема, за такими основними напрямками:

✓ грошове забезпечення військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу, поліцейських та заробітну плату працівників (з нарахуваннями) органів сектору безпеки і оборони у сумі 889,9 млрд грн;

✓ придбання, утримання, ремонт виробів військового призначення, військової техніки, озброєння, боєприпасів, продукції оборонного призначення у сумі 202,3 млрд грн;

✓ закупівля необхідних матеріалів, обладнання та інвентаря (пально-мастильних матеріалів, запчастин до транспортних засобів), засобів

індивідуального захисту (шоломів, бронезилетів та іншого екіпірування) тощо у сумі 73,6 млрд грн;

✓ придбання продуктів харчування (послуг з харчування) для військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу, поліцейських у сумі 30,9 млрд грн;

✓ придбання транспортних засобів, автомобілів, обладнання та інших предметів довгострокового користування у сумі 19,1 млрд гривень.

Видатки державного бюджету на обслуговування боргу та виплат за державними деривативами (за функціональною класифікацією видатків) у 2022 році становили 157,9 млрд грн, що на 2,2 млрд грн, або на 1,4 відсотка більше ніж у 2021 році.

Видатки на виплату заробітної плати та нарахувань для працівників бюджетної сфери у 2022 році становили 994,4 млрд грн, що на 731,7 млрд грн, або у 3,8 раза більше ніж у 2021 році (таблиця 4). Зростання відповідних видатків пов'язано із підвищенням розмірів грошового забезпечення військовослужбовців та підвищенням мінімальної заробітної плати. Так, розмір мінімальної заробітної плати у місячному розмірі становив з 1 січня – 6500 грн, з 1 жовтня – 6700 гривень.

Таблиця 4

Видатки Державного бюджету України у 2022 році
за економічною класифікацією

Статті видатків	Факт, млрд грн	Темп росту до 2021 року, %
Всього видатків, у тому числі:	2705,7	181,4
Оплата праці і нарахування на заробітну плату	994,4	378,4
Медикаменти та перев'язувальні матеріали	13,0	59,6
Продукти харчування	32,9	505,1
Оплата комунальних послуг та енергоносіїв	14,2	129,5
Поточні трансферти підприємствам, органам державного управління інших рівнів та урядам іноземних держав та міжнародним організаціям	188,5	96,3
Соціальне забезпечення	509,5	148,3
Капітальні видатки	88,4	65,8

Пенсійне забезпечення у 2022 році здійснювалося відповідно до норм чинного законодавства своєчасно та в повному обсязі. За 2022 рік касові

видатки державного бюджету для перерахування трансфертів до Пенсійного фонду становили 232,9 млрд гривень.

Мінімальний розмір пенсії у 2022 році становив 1986 грн, що на 168 грн більше ніж у 2021 році.

Станом на 01 січня 2023 року середній розмір пенсійних виплат становить 4623 грн, що на 631 грн більше ніж станом на 01 січня 2022 року.

Також у 2022 році проведено індексацію пенсій 9,4 млн громадян.

Крім того, з 01.10.2022 було запроваджено доплату у розмірі 300 грн пенсіонерам, яким виповнилося 70 років до досягнення ними 75 річного віку. Чисельність осіб, які отримали доплату – 1,7 млн осіб.

В умовах воєнного стану у 2022 році забезпечено належний соціальний захист громадян України, зокрема внутрішньо переміщених осіб (далі – ВПО).

Так, у березні 2022 року Уряд запровадив програму допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам.

У рамках цієї програми допомога надавалася таким категоріям зареєстрованих ВПО:

протягом березня – квітня 2022 року допомогу отримували: особи, які перемістилися з тимчасово окупованих територій України, особи, які перемістилися з адміністративно-територіальних одиниць, де відбуваються бойові дії та які визначені у відповідному переліку; ВПО, які станом на 01 березня 2022 року отримували щомісячну адресну допомогу внутрішньо переміщеним особам для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг;

починаючи з травня 2022 року, порядок надання допомоги змінено з метою спрямування коштів програми тим ВПО, які найбільше потребують підтримки, а саме: ВПО, які перемістилися з тимчасово окупованої території України або з територій на яких ведуться бойові дії, а також ВПО, у яких житло зруйноване або непридатне для проживання внаслідок пошкодження, і які подали заявку на відшкодування відповідних витрат до 20 травня 2022 року, або за умови подання документального підтвердження від органів місцевого самоврядування факту пошкодження/знищення нерухомого майна.

Допомога на проживання виплачувалася щомісячно на кожну внутрішньо переміщену особу, у таких розмірах:

для осіб з інвалідністю та дітей – 3000 грн;

для інших осіб – 2000 гривень.

За рахунок резервного фонду державного бюджету для першої черги виплат було виділено Мінсоцполітики 10 млрд грн на бюджетну програму «Надання щомісячної адресної допомоги внутрішньо переміщеним особам для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг».

Відповідно до законів України «Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2022 рік» від 31.05.2022 № 2280-IX і від 09.07.2022 № 2385-IX видатки на виплату допомоги внутрішньо

переміщеним особам було збільшено на 12,5 млрд грн і на 32,4 млрд грн відповідно.

Загалом у 2022 році для здійснення виплат ВПО адресної допомоги на покриття витрат на проживання спрямовано 53,5 млрд гривень.

На кінець року допомогу отримало понад 2 млн осіб.

Водночас у 2022 році забезпечено фінансовими ресурсами зростання з 1 липня та 1 грудня розмірів прожиткового мінімуму.

У грудні 2022 року розмір прожиткового мінімуму на одну особу зріс порівняно з груднем 2021 року на 8,2 відсотка з 2393 грн до 2589 гривень.

Для основних соціальних і демографічних груп населення прожитковий мінімум зріс порівняно з груднем попереднього року:

для дітей віком до 6 років – на 172 грн до 2272 грн;

дітей віком від 6 до 18 років – на 215 грн до 2833 грн;

працездатних осіб – на 203 грн до 2684 грн;

осіб, які втратили працездатність, – на 159 грн до 2093 гривень.

Розміри пенсій та ряду державних допомог підвищено відповідно до зростання прожиткового мінімуму.

Для забезпечення виплати деяких видів допомог, компенсацій, грошового забезпечення та оплати послуг окремим категоріям громадян у 2022 році було спрямовано 63,5 млрд грн, що на 2,5 млрд грн більше ніж у 2021 році.

За рахунок зазначених коштів було забезпечено виплату:

1. Допомоги у зв'язку із вагітністю та пологами.

Мінімальний розмір у 2022 році допомоги зв'язку із вагітністю та пологами незастрахованим особам в середньому за рік становив 2675 грн, що більше ніж у 2020 році на 187 гривень.

2. Допомоги при народженні та усиновленні дитини.

Розмір допомоги при народженні дитини у 2022 році становить 41280 гривень. Виплата зазначеної допомоги здійснюється одноразово у сумі 10320 грн, решта суми допомоги виплачуватиметься протягом наступних 36 місяців рівними частинами у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, у сумі 860 гривень.

3. Одноразової натуральної допомоги «пакунок малюка» при народженні дитини у розмірі трьох прожиткових мінімумів для дітей віком до 6 років, встановленого законом на дату оголошення про проведення конкурентних процедур закупівель.

4. Допомоги на дітей, над якими встановлено опіку чи піклування.

Максимальний розмір допомоги на дітей, над якими встановлено опіку чи піклування, залежно від віку дитини становив 5391 грн та 6721 грн у 2022 році проти 4936 грн та 6154 грн відповідно у 2021 році, на дітей з інвалідністю – 7547 грн та 9409 грн проти 6910 грн та 8615 грн відповідно у 2021 році.

5. Допомоги на дітей самотніми матерям.

У 2022 році максимальний розмір допомоги на дітей самотніми матерям у середньому за рік становив:

2156 грн для дітей віком до 6 років, проти 1974 грн у 2021 році;

2688 грн для дітей віком від 6 до 18 років проти 2462 грн у 2021 році;
2548 грн для дітей віком від 18 до 23 років, які навчаються, проти 2333 грн у 2021 році.

6. Допомоги на дітей, хворих на тяжкі перинатальні ураження нервової системи, тяжкі вроджені вади розвитку, рідкісні орфанні захворювання, онкологічні, онкогематологічні захворювання, дитячий церебральний параліч, тяжкі психічні розлади, цукровий діабет I типу (інсулінозалежний), гострі або хронічні захворювання нирок IV ступеня, на дитину, яка отримала тяжку травму, потребує трансплантації органа, потребує паліативної допомоги, яким не встановлено інвалідність, розмір якої у 2022 році для дітей віком до 6 років становив 4313 грн, для дітей віком від 6 до 18 років – 5377 гривень.

7. Допомоги на дітей, які виховуються у багатодітних сім'ях, відповідно до постанови Кабінету Міністрів України 13.03.2019 № 250 «Деякі питання надання соціальної підтримки багатодітним сім'ям» надається у розмірі 2100 гривень.

8. Відшкодування послуги з догляду за дитиною до трьох років «муніципальна няня» у розмірі 2100 гривень.

9. Тимчасової державної допомоги дітям.

У 2022 році максимальний розмір зазначеної допомоги у середньому за рік становив:

1078 грн для дітей віком до 6 років проти 987 грн у 2021 році;

1344 грн для дітей віком від 6 до 18 років проти 1231 грн у 2021 році.

10. Державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям.

У 2022 році продовжено практику диференціації рівня забезпечення прожиткового мінімуму для різних категорій населення для призначення державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям.

Так, у 2022 році рівень забезпечення прожиткового мінімуму у відсотковому співвідношенні до прожиткового мінімуму для працездатних осіб збільшено з 35 до 45 відсотків, для осіб, які втратили працездатність, та осіб з інвалідністю становив 100 відсотків, для дітей – 130 відсотків відповідного прожиткового мінімуму.

11. Державної соціальної допомоги особам з інвалідністю з дитинства і дітям з інвалідністю, розмір якої становив:

для осіб з інвалідністю з дитинства підгрупи А I групи разом з надбавкою на догляд за ними – 6767 грн проти 4965 грн у 2021 році;

для осіб з інвалідністю з дитинства підгрупи В I групи разом з надбавкою на догляд за ними – 3972 грн проти 3636 грн у 2021 році;

для осіб з інвалідністю з дитинства II групи разом з надбавкою на догляд за ними – 3078 грн проти 2818 грн у 2021 році;

для осіб з інвалідністю з дитинства III групи разом з надбавкою на догляд за ними – 2681 грн проти 2454 грн у 2021 році;

для дітей з інвалідністю віком до 6 років у разі призначення надбавки на догляд за ними – 5703 грн для дітей з інвалідністю підгрупи А та 2468 грн для інших дітей з інвалідністю проти 4 234 грн та 2260 грн відповідно у 2021 році;

для дітей з інвалідністю віком від 6 до 18 років у разі призначення надбавки на догляд за ними – 6767 грн для дітей з інвалідністю підгрупи А та 2734 грн для інших дітей з інвалідністю проти 4234 грн та 2503 грн відповідно у 2021 році.

12. Допомоги по догляду за особою з інвалідністю I чи II групи внаслідок психічного розладу – 2457 грн (в середньому за рік) проти 2250 грн у 2021 році.

13. Тимчасової державної соціальної допомоги непрацюючій особі, яка досягла загального пенсійного віку, але не набула права на пенсійну виплату у розмірі 2100 гривень.

Також у 2022 році забезпечено стабільне фінансування щомісячних грошових виплат пільг та житлових субсидій на оплату житлово-комунальних послуг, придбання твердого та рідкого пічного побутового палива і скрапленого газу у грошовій формі для 4,1 млн отримувачів.

На цю мету з Державного бюджету України спрямовано кошти в сумі 33,7 млрд гривень.

Програма «ЄПідтримка»

Постановою Кабінету Міністрів України від 09 грудня 2021 року № 1272 «Деякі питання надання допомоги в рамках Програми «ЄПідтримка» у грудні 2021 року було запроваджено надання допомоги громадянам України віком від 18 років, які мають в мобільному додатку Порталу Дія (Дія) сформований сертифікат, що підтверджує отримання повного курсу вакцинації від гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-Cov-2, однією дозою однодозної вакцини або двома дозами дводозної вакцини.

Зазначена допомога в розмірі 1000 грн надавалася виключно для придбання у безготівковій формі окремих товарів та послуг.

З березня 2022 року було запроваджено допомогу в рамках Програми «ЄПідтримка» в розмірі 6500 грн відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 04 березня 2022 року № 199 «Питання надання у 2022 році застрахованим особам одноразової матеріальної допомоги у зв'язку із втратою частини заробітної плати (доходу), робота (економічна діяльність) яких тимчасово зупинена внаслідок проведення бойових дій під час воєнного стану в Україні».

Надання такої допомоги передбачено застрахованим особам, які працюють на умовах трудового договору (контракту), гіг-контракту, іншого цивільно-правового договору, на інших підставах, передбачених законом, та фізичним особам-підприємцям, страхувальники яких одночасно відповідають таким ознакам:

перебувають на обліку як платники єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування в окремих адміністративно-територіальних одиницях за переліком, що затверджується Кабінетом Міністрів України за поданням ДСНС;

подали в установленому законодавством порядку податкову звітність за IV квартал 2021 рік або річну звітність за 2021 рік;

не є бюджетними установами, фондами загальнообов'язкового державного страхування.

У 2022 році з Державного бюджету України на надання допомоги в рамках Програми «Підтримка» було спрямовано кошти у загальній сумі 32,1 млрд грн, з яких 8,8 млрд грн із загального фонду державного бюджету та 23,3 млрд грн із резервного фонду державного бюджету.

Видатки на надання допомоги у розмірі 1000 гривень у 2022 році становлять 1,3 млрд гривень. Загальна чисельність осіб, яким було виплачено таку допомогу, – 1 269,6 тис. фізичних осіб.

Допомогу в розмірі 6500 грн отримали 4744,6 тис. застрахованих осіб на суму 30,8 млрд гривень.

Міжбюджетні трансферти

У поточному році забезпечувалося виконання усіх зобов'язань щодо перерахування міжбюджетних трансфертів. Так, у 2022 році із державного бюджету місцевим бюджетам було надано трансфертів у сумі 136,8 млрд грн, у тому числі із загального фонду державного бюджету у сумі 129 млрд грн, або 98,7 відсотка від передбачених розписом асигнувань на 2022 рік.

Серед основних трансфертів із загального фонду державного бюджету за 2022 рік були:

- освітня субвенція у сумі 96,7 млрд грн;
- базова дотація у сумі 16,3 млрд грн;
- субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на забезпечення нагальних потреб функціонування держави в умовах воєнного стану у сумі 6,2 млрд грн;
- субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення підтримки окремих закладів та заходів у системі охорони здоров'я у сумі 2,8 млрд гривень.

Із спеціального фонду державного бюджету за 2022 рік фактично проведено трансфертів місцевим бюджетам в обсязі 7,8 млрд грн, з яких:

субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на фінансове забезпечення будівництва, реконструкції, ремонту і утримання автомобільних доріг загального користування місцевого значення, вулиць і доріг комунальної власності у населених пунктах у сумі 7,4 млрд гривень.

Дефіцит бюджету та державний борг

Виклики, які постали у зв'язку зі збройною агресією російської федерації проти України, потребою надання соціальної підтримки населенню, потребували збільшеного фінансового забезпечення на їх вирішення, що призвело до значного збільшення дефіциту державного бюджету.

Тому Уряд був змушений призупинити на 2022 рік законодавчо встановлені обмеження на верхню межу дефіциту (у розмірі 3 відсотки прогнозного номінального обсягу ВВП) та сформувати державний бюджет із

граничним обсягом дефіциту державного бюджету у сумі 1497,2 млрд грн, або 31,7 відсотка прогнозного обсягу ВВП.

Протягом року, з урахуванням фінансування нагальних потреб, які виникли в результаті війни, річний плановий показник дефіциту державного бюджету постійно переглядався і становив 1536,6 млрд гривень.

Фактично, державний бюджет у 2022 році виконано з дефіцитом у сумі 914,9 млрд гривень, що становить 59,5 відсотка річного планового показника зі змінами, та відповідає 18,6 відсотка очікуваного обсягу ВВП.

Основним джерелом отримання фінансових ресурсів, необхідних для фінансування державного бюджету у 2022 році, були державні внутрішні та зовнішні запозичення.

У цілому за 2022 рік державних запозичень здійснено на суму 1309,1 млрд гривень.

На внутрішньому ринку Міністерство фінансів України регулярно проводило аукціони з розміщення широкого спектру облігацій внутрішніх державних позик (ОВДП), номінованих як в національній, так і в іноземних валютах.

Державні внутрішні запозичення до загального фонду державного бюджету були здійснені у сумі 666,9 млрд грн, серед яких:

- 266,9 млрд грн отриманих від ОВДП розміщених на аукціонах, у тому числі 197,2 млрд грн – військові облігації.

Після початку російської повномасштабної війни проти України, починаючи з березня військові облігації стали дієвим інвестиційним інструментом підтримки державного бюджету, доступним для громадян, бізнесу та іноземних інвесторів. Задля залучення громадян України в інвестування у військові облігації Міністерство фінансів запустило спеціальний інформаційний сайт <https://bonds.gov.ua/>. Крім того, придбати такі облігації можна через застосунок Дія, обравши відповідну послугу. Понад 350 тисяч нових громадян стали інвесторами у військові облігації та інвестували понад 10 млрд грн, що стало суттєвою допомогою Міністерству фінансів України у забезпеченні безперебійного фінансування військових та соціальних потреб держави;

- 400,0 млрд грн, отриманих від випуску військових облігацій, придбаних Національним банком України (постанова Кабінету Міністрів України від 25 лютого 2022 року № 156 «Про випуск облігацій внутрішньої державної позики «Військові облігації»»;

Крім того, з метою збільшення статутного капіталу приватного акціонерного товариства «Українська фінансова житлова компанія» здійснено випуск облігацій внутрішньої державної позики в розмірі 30 млрд грн відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 21 грудня 2022 року № 1415 «Деякі питання випуску облігацій внутрішньої державної позики з подальшим придбанням акцій додаткової емісії приватного акціонерного товариства «Українська фінансова житлова компанія» у 2022 році».

В умовах агресії російської федерації проти України, у зв'язку із збільшенням дефіциту державного бюджету основним джерелом фінансування державного бюджету у 2022 році стали державні зовнішні запозичення від іноземних кредиторів, в тому числі від міжнародних фінансових організацій (далі – МФО) та країн-партнерів.

Державні зовнішні запозичення до державного бюджету у 2022 році були здійснені у сумі 612,2 млрд грн, з яких 48,0 млрд грн надійшло від міжнародних фінансових організацій та країн-партнерів до спеціального фонду на впровадження спільних проєктів.

Міжнародний валютний фонд та Європейська Комісія одні із перших відреагували на вторгнення російської федерації. Починаючи з березня МВФ надав у 2022 році кредити в рамках інструменту швидкого фінансування (RFI) на загальну суму 88,2 млрд грн (2,0 млрд СПЗ), Європейська Комісія протягом року надала макрофінансову допомогу у сумі 256,4 млрд грн (7,1 млрд євро). Міжнародним банком реконструкції та розвитку, в тому числі у співфінансуванні з Міжнародною асоціацією розвитку, було надано кредити у сумі 82,7 млрд грн (2,5 млрд дол. США), Європейським інвестиційним банком, Німецькою кредитною установою для відбудови та Японським банком міжнародного співробітництва – загальним обсягом у сумі 47,5 млрд грн (1,6 млрд дол. США).

Уряд Канади надав кредити у сумі 60,5 млрд грн (1,9 млрд дол. США), Італії – 7,6 млрд грн (0,2 млрд дол. США), Нідерландів – 7,8 млрд грн (0,2 млрд дол. США), Франції – 13,6 млрд грн (0,4 млрд дол. США).

Зважаючи на пріоритетність залучення до загального фонду грантових коштів, що не призводить до збільшення боргового навантаження на державний бюджет, було вжито дієві заходи щодо унормування питання залучення грантів на бюджетну підтримку та активізовано роботу з МФО в цьому напрямі.

У 2022 році значно посилилася співпраця зі Світовим банком, який з перших днів повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну надавав дієву фінансову підтримку для забезпечення виконання основних функцій держави. Зокрема, було створено нові платформи: Цільовий фонд багатьох донорів (MDTF) та Український фонд допомоги, відновлення та реконструкції (URTF).

Додатковим джерелом покриття дефіциту державного бюджету були надходження від приватизації державного майна. Так, за 2022 рік до державного бюджету від приватизації державного майна фактично надійшло 1,7 млрд грн при плановому річному показнику у сумі 8,0 млрд гривень.

Незважаючи на складну економічну ситуацію Україна безумовно виконувала свої боргові зобов'язання вчасно та в повному обсязі як відповідальний емітент.

Так, 20 липня 2022 року група кредиторів України з країн G7 та членів Паризького клубу кредиторів, визнавши взірцевий досвід України щодо обслуговування боргу, оголосила про свій намір відстрочити виплату основної

суми боргу та відсотків до кінця 2023 року з можливістю продовження відстрочки до кінця 2024 року.

Завдяки ефективній роботі команди Міністерства фінансів України у сфері управління державним боргом вдалось погодити з інвесторами пропозицію відкласти платежі за період 2022–2023 роки за всіма суверенними та гарантованими державою єврооблігаціями на загальну суму близько 21,1 млрд дол США без додаткової оплати за зміну умов випуску єврооблігацій. Згадані правочини дозволили заощадити близько 6 млрд дол. США.

Пропозицію щодо відтермінування виплат за державними деривативами підтримали держателі приблизно 91 відсотків сукупної непогашеної умовної суми державних деривативів. Позитивне голосування за зміни було свідченням бажання інвесторів підтримати Україну, а також знизити потенційний негативний ефект від цих інструментів на економіку України при післявоєнному зростанні.

Такі кроки іноземних інвесторів, зокрема приватних, продемонстрували суттєву підтримку Уряду та народу України. Оголошене зменшення боргового навантаження офіційного та приватного сектору дозволило Україні спрямувати дефіцитні валютні ресурси на найнагальніші потреби, включаючи соціальні та гуманітарні.

Загалом за 2022 рік на погашення основної суми державного боргу було спрямовано 448,6 млрд грн та на обслуговування – 156,5 млрд гривень.

Станом на 31 грудня 2022 року державний борг України становив 3715,1 млрд грн, показник відношення державного боргу до очікуваного ВВП – 75,4 відсотка.

Як визнання успіху у проведенні операцій з управління державним боргом у 2022 році Україна отримала премію Global Capital Bond Awards 2022 та зайняла друге місце в категорії «Найбільш вражаючий емітент з регіону Центрально-Східної Європи», а також отримала нагороду IFR Awards 2022 в номінації Financing Package and EMEA Restructuring від «International Financing Review» групи Refinitiv. Міністерство фінансів України стало переможцем Risk Awards 2023 у номінації «Ризик-менеджер року з суверенних активів» від міжнародного авторитетного видання Risk.net.